

תורת הבטחון

פרשת מסעי

שאפי' אין האדם כדאי זוכה לכל המתנות בזכות הקווי כדמפרש והיינו בזכות האמונה והבטחון. ועל זה אמר: "לישועתך קויתי ה'" שאפילו לא יהיו כדאים כל כך לגאולה וישועה מ"מ תהיה הישועה בזכות הקווי והבטחון. יסורין בקווי - פי' שעם היות האדם בתוקף הצרה ומדוכא ביסורין יקוה לה' שירחם עליו ויסירם מעליו וכו", עכ"ל, ועי"ש בכל דבריו הנפלאים בביאור דברי המדרש. הרי מבואר מדברי המדרש, שיכול כל אחד ואחד לזכות להכל בקווי, אפילו אם אין האדם כדאי וראוי. שמה שאדם זוכה לו ע"י מדת הבטחון אינו תלוי כלל וכלל בזכויות.

וכן איתא במדרש תנחומא (פרשת חולת הצרכה): "אמר דוד רבש"ע לכל מדות אדם מקוה, אם הוא עני עד שיעשיר, חלש עד שיהיה גבור, חולה עד שיתרפא, חבוש בבית האסורין עד שיתירוהו וכו", עכ"ל. הרי חזינן להדיא בדברי המדרש, דיכול כל יהודי לקוות לכל המדות, ואין שום גבולים העומדים בפני תקותו.

אפילו רשע ובטח בה'

ויש להתעורר על עוד נקודה נפלאה, על מי הקפידה תורה שלא להניחו במצב שאין לו שום תקוה? על מי שהרג בשוגג. ומהו מהותו של איש כזה? הרי הוא נקרא "רשע" בדיני תורה. דאיתא במכות (י), ר"ש בן לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא: ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו וגו', כאשר יאמר משל הקדמוני **מרשעים יצא רשע וגו'**, במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד, לזה אין עדים ולזה אין עדים, הקדוש ברוך הוא מזמין לפונדק אחד, זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונפל עליו והרגו, זה שהרג במזיד נהרג, וזה שהרג בשוגג גולה, ע"כ. ופי' רש"י (סג) וז"ל, "שהיו שניהם רשעים ההורג והנהרג", עכ"ל. וכן מבואר בדברי הגמ' (סג ע"ב): "תנא: תלמיד שגלה - מגלין רבו עמו, שנאמר: וחי, עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא. אמר ר' זעירא: מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון", עכ"ל. ופי' רש"י "לתלמיד שאינו הגון - שלא יביאוהו עונותיו לידי הריגה בשוגג ויגלה דאמר' לקמן שאינו מצוי אלא ברשעים", עכ"ל.

הרי חזינן להדיא דמי שהרג בשוגג ונתחייב בגלות הרי הוא "רשע", ונתחייב בגלות אך ורק מחמת חטאיו. ומי שהוא צדיק, אין הקב"ה מביא תקלה על ידו, ולא בא לידי הריגה בשוגג. ואעפ"כ, הקפידה תורה שלא להניח הך "רשע" במצב שאין לו תקוה! מדהים מאוד! שאפילו לרשע יש תקוה! כדברי המדרש (ילקוט שמעוני מהלים רמז משי"ט): "רבי אליעזר ורבי תנחום בשם רבי ירמיה אפילו רשע ובטח בה' חסד יסובבנו", עכ"ל.

לעולם יש תקוה!

והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהינה לכם (לה, יג)

דרשו חז"ל מקרא זה (מכות ט, ג): "עד שלא נבחרו שלש שבארץ ישראל, לא היו שלש שבעבר הירדן קולטות, שנאמר: "שש ערי מקלט תהינה", עד שיהיו ששתן קולטות כאחת", ע"כ.

וכתב המשך חכמה (לה, ט) ביאור נפלא בדברי חז"ל, וז"ל, "דרוצח שגולה מקוה תמיד שמה ימות הכהן המשיח ויצא במיתתו. אבל הוא אמר השי"ת שאלעזר יהיה בחלוקת הארץ, ונמצא דהרוצח מיואש לחזור עד התנחל הארץ. לכן בכי האי גונא שלא יהיה לו תקוה לשוב תיכף, לא אמרה תורה לגלות", עכ"ל. דברים נפלאים! מדהים מאוד! הרי הטעם שלא היו אלו שמעבר לירדן קולטות קודם שהוקם אלו שבארץ ישראל, היינו משום שהשי"ת אינו נותן שום אדם במצב שאין לו תקוה, ואילו היו אלו שבחוץ לארץ קולטות קודם חלוקת הארץ אין שום תקוה לרוצח שישבו משם, שהרי הבטיח השי"ת שאלעזר הכהן יהיה בחלוקת הארץ, ואם כן, הרי מובטח שלא ימות הכהן, וכיון דמיתת הכהן הגדול מחזיר את הרוצחים מערי מקלט, נמצא שאין שום תקוה לרוצח לשוב מערי מקלט, ואין השי"ת מניח יהודי במצב שאין לו תקוה! ולעולם יש תקוה!

קוה אל ה' - תפילה

תנן במתני' (מכות יב, ב): "אחד משוח בשמן המשחה ואחד המרובה בבגדים ואחד שעבר משיחותו, מחזירין את הרוצח. רבי יהודה אומר, אף משוח מלחמה מחזיר את הרוצח. לפיכך אימותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שימות", עכ"ל. והק' הגמ': "טעמא דלא מצלו, הא מצלו מייתי, והכתיב: כצפור לנווד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא?" ות' הגמ': "אמר ההוא סבא, מפירקיה דרבא שמיע לי: שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו". הרי מבואר מדברי הגמ', שיש כח ביד הרוצח להמית את הכהן גדול על ידי תפילתו - וזהו תקותו של הרוצח, דמהותה של תפילה היא תקוה. [שמצינו בדברי חז"ל דלשון "קוה" קאי על תפילה, הגמ' (נדרים ג, ג) אמרה עה"ק: "קוה אל ה'" - שקאי על תפילה. ולשון קוה [תקוה] הוא אחד מן הלשונות של בטחון.]

הכל בקווי

ומי שמקוה לה', יכול להשיג כל משאלות לבו ע"י הקווי, דאיתא במדרש (נדרים רבה פ"ד) וז"ל, "לישועתך קויתי ה', אמר רבי יצחק הכל בקווי, יסורין בקווי וכו", עכ"ל. ופי' העץ יוסף וז"ל, "הכל בקווי, כלומר

לעולם יש תקוה

ובאמת זהו ההבדל הגדול ביותר בין הבוטח בה', למי שאין לו בטחון בה'. דמי שאין לו בטחון בה' הרי בכל מצב שנמצא בו, הוא מרגיש שהוא מוגבל למצבו, וכל תקותו תלוי אך ורק במה שענינו רואות דשייך על פי דרכי הטבע. ומה שאין ענינו רואות, לא יעלה על דעתו שיש תקוה. משא"כ הבוטח בה', לעולם אינו מוגבל למצב שבו נמצא, שאפילו אם אינו רואה שום עצה להינצל ממצבו, עדיין עומד בבטחונו והוא מאמין שיש תקוה, שאינו מוגבל להנהגת הטבע, שהשי"ת "כל יכול", ויכול להצילו ממצבו באופן שהוא למעלה מדרך הטבע, שהרבה שלוחים למקום!

וכבר דימה החובת הלבבות (שער הצטון, פמ"ה) הבעל בטחון לבעל הכימיה, והוא מי שיודע להפוך הכסף לזהב והנחושת והבדיל לכסף על ידי חכמה ומעשה. וכתב החובת הלבבות שלבעל הבטחון יש יתרון בעוד עשרה מעלות. וכתב, שהמעלה הראשונה היא, וז"ל, "שבעל הכימיה צריך לדברים מיוחדים למלאכה, לא יוגמר לו דבר זולתם, ולא ימצאם בכל עת ובכל מקום, והבוטח באלהים טרפו מובטח לו מכל סבה מסבות העולם, כמ"ש הכתוב: למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם וגו', כי הסבות אינן נבצרות ממנו בכל עת ובכל מקום, כאשר ידעת מדבר אליהו עם העורבים ועם האשה האלמנה ועוגת רצפים וצפחת המים ודבר עובדיהו עם הנביאים, שאמר: ואחביא מנביאי ה' מאה איש חמשים חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ומים", עכ"ל. הרי חזינן להדיא מדבריו דזהו החילוק בין מי שאינו בוטח בה' למי שיש לו בטחון בה'. דמי שמחוסר מדת הבטחון הרי הוא מוגבל אך ורק לסיבות שענינו רואות, וכל סיבה אשר אין ביכולתו לעשות, הרי הוא מתייאש ממנו, וכל ימי חייו הרי הוא מצומצם אך ורק למה שיכלתו לעשות על פי דרכי הטבע, משא"כ הבוטח בה', הרי הוא אינו מוגבל כלל למצבו, ואפילו אם אין ביכולתו לפעול איזה דבר, אין זו סיבה שיגרע ממנו מלהשיג אותו דבר, שהרי הוא מאמין שהשי"ת הוא "כל יכול", והרבה שלוחים למקום, ויכול להשיג כל דבר שבעולם, בין על פי דרך הטבע, ובין באופנים שהם למעלה מדרך הטבע, וע"כ לעולם יש תקוה!

ר' יחזקאל לעוינשטיין (אור יחזקאל אמוניה, עמ' ק"ז) הביא דברי החובות הלבבות אלו וכתב: "מגלה לנו התורה כי נתן לנו הקב"ה מן במדבר כדי להודיענו וללמדנו שחיינו בעוה"ז אינם מושגים על מזונו. אלא חיי האדם תלויים בריבונו של עולם, וכל הסיבה לחיי האדם הוא רק כפי שעולה ברצון הקב"ה, ואף במדבר שלא נראית דרך למזונות באופן טבעי שלח הקב"ה מן לזון את ישראל. וזו מה שנאמר בנביא (ישעיה נ, י): "מי בכם וכו' הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם ה' וישען באלוקיו" זו היא מדריגת הבטחון. כאשר ימצא במצב של חשיכה מוחלטת ואינו רואה בעיניו כל תקוה שיאיר לו דרכו. ולמרות זאת חייב להיות בטוח כאילו והישועה נמצאת כבר לפניו. **כי מהות הבטחון היא שאינו נשען על פרטים אלא בוטח בהקב"ה הכל יכול, וא"כ אין מניעת הסיבות הנראות בעין סיבה לאי בטחון.** וזה מה שהוסיף שם החוה"ל: "כי הסיבות אינן נבצרות ממנו בכל עת ובכל

מקום כאשר ידעת מדבר אליהו עם העורבים ועם האשה האלמנה ועוגת רצפים וצפחת המים". וטוב לעיין שם בנביא ולראות היאך הורהו הקב"ה לישב קדמה והעורבים ימציאו לו מזונותיו, **כך הם דרכי הבטחון אשר נתבעים מאתנו, שחייב לבטוח בהקב"ה שימציא לו פרנסתו אף ע"י עורבים שזה דבר שנראה בעיני בשר כלמעלה מדרך הטבע, שכיון שבטוח בקב"ה שהוא כל יכול ואין לפניו חילוק בין ישוב למדבר ולכן בטחונו חייב להיות מושלם בכל הזמנים ובכל המקומות. וכל שאינו במדריגה זה אינו נקרא בוטח.** מעתה נראה כמה רחוקים אנו מהבנת דרכי התורה וע"ז כוונת הנביא "הלא לזרים נחשבה". והסיבה לכל זה שאיננו מבינים כלל את התורה. וסבורים אנו כי מעשה המן שבמדבר נכתב רק כסיפור המעשה היאך נתפרנסו ישראל במדבר, ואיננו יודעים שמטרת הכל לאלפנו וללמדנו לדעת בכל דרכינו שכן הם דרכי שמים בכל מקום ובכל שעה ואין מזונותיו תלויים בלחם אלא רק על פי דבר ה' יהיה האדם", עכ"ל.

לבטוח בסיבות רחוקות

ויש להביא דוגמא מדברי חז"ל עד היכן הדברים מגיעין, שהבוטח בה' טרפו מובטח לו ע"י כל סיבה מסיבות העולם אפילו בסיבות רחוקות עד מאוד. דאיתא בכתובות (סז, ב): "ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר לו: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה ויין ישן. אמר ליה: ולא חיישת לדוחקא דציבורא? א"ל: אטו מדידהו קאכילנא? מדרחמנא קאכילנא! דתנינא: עיני כל אליך ישרו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו - מלמד, שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו. אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני, ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר: מאי דקמא? א"ל: נענתי לך, קום אכול", ע"כ.

הסבא מנובהרדוק (מדרגת האדם, דרכי הצטון פ"ג) הוכיח מדברי הגמ' יסוד הנ"ל וז"ל, "הרי לנו מזה, שכח הבטחון בה' הוא כל כך חזק שאין שום דבר מוזר ורחוק ונמנע ממנו עד שלהבוטח ברור בדעתו שאינו מחויב לחיות חיי הסתפקות אלא יכול להשיג מחייתו לפי הרגלו וטבעו, ואם הוא מורגל בתרנגולת פטומה ויין ישן, גם זה ישיג בדרך הבטחון. כי אחר שהוא בוטח בה' ואכל מדרחמנא, אין להגביל בטחונו שבאופן כזה יוכל לבטוח ובאופן אחר לא יתכן, במקום זה אפשר לבטוח ובמקום אחר אי אפשר, כי יכולת ה' היא לאין תכלית, ואחר שעמד על דעתו ברוח חזק שודאי יזמין לו ה' לפי הרגלו, הוא מובטח בו עוד יותר מהבטחון על כסף שבכיסו, שאינו שמור מהגנבים או משאר המפסידים, מה שאין כן על ידי בטחונו הוא שמור מכל הפגעים... כן האדם בבטחונו, המעמיד את עצמו בדעתו והסכמתו למעלה מהסבות, אזי ישיג צרכיו בסבות רחוקות ונעלמות אף שהוא דרך פלא כמו ההוא דאתא לקמה דרבא, שעל ידי בטחונו בה' יבאו אליו אשר יחסר לו בלי השתדלות, ואף על ידי סבות נעלמות ומופלאות, וביד כל אחד ואחד לעמוד חזק בדעתו וסמיכות לבו ונפשו בבטחונו, ולהשביע נפשו במנוחה שלימה, וכל אשר יחסר לו יגיע לו מאליו", עכ"ל. דברים נוראים! זהו הכח של מדת הבטחון, שיכול להשיג כל משאלות לבו, אפילו באופנים שהם למעלה מדרך הטבע, וע"י סיבות רחוקות מאוד!